A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2024. szeptember 26.*

„Előzetes döntéshozatal – Szociálpolitika – A munkavállalók biztonságának és egészségének védelme – 89/391/EGK irányelv – A biztonság és az egészség védelmével kapcsolatos általános jellegű kötelezettségek – Párhuzamos nemzeti eljárások – A közigazgatási bíróság ítéletének a büntetőbíróság előtt ítélt dolognak való minősülése – Valamely esemény »munkahelyi balesetnek« minősítése – A 89/391 irányelv által biztosított jogok védelmének hatékonysága – Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke – A meghallgatáshoz való jog – Rendes bíróval szembeni fegyelmi eljárás az alkotmánybíróság uniós joggal ellentétes határozatának be nem tartása esetén – Az uniós jog elsőbbsége”

A C-792/22. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Curtea de Apel Brașov (brassói ítélőtábla, Románia) a Bírósághoz 2022. december 23-án érkezett, 2022. december 21-i határozatával terjesztett elő az

MG

ellen folytatott,

a **Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea**,

az **LV**,

a **CRA**,

az **LCM**,

az **SC Energotehnica SRL Sibiu**

részvételével folyamatban lévő büntetőeljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: A. Arabadjiev tanácselnök, L. Bay Larsen, a Bíróság elnökhelyettese (előadó), T. von Danwitz, P. G. Xuereb és A. Kumin bírák,

főtanácsnok: A. Rantos,

* Az eljárás nyelve: román.

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea képviseletében D. Câmpean, meghatalmazotti minőségben,

– a román kormány képviseletében R. Antonie, E. Gane és A. Rotăreanu, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében A. Armenia és D. Recchia, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2024. április 11-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről szóló, 1989. június 12-i 89/391/EGK tanácsi irányelv (HL 1989. L 183., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 349. o.) 1. cikke (1) és (2) bekezdésének, 5. cikke (1) bekezdésének, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 31. cikke (1) bekezdésének az értelmezésére irányul.

2 E kérelmet az MG ellen a jogszabályban előírt munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi intézkedések be nem tartása, valamint gondatlanságból elkövetett emberölés miatt indított büntetőeljárás keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A 89/391 irányelv tizedik preambulumbekezdése értelmében:

„[M]ivel a munkahelyi balesetek és foglalkozási megbetegedések előfordulása még mindig túl gyakori; mivel késedelem nélkül megelőző intézkedéseket kell bevezetni vagy azokat javítani kell a munkavállalók biztonságának és egészségének védelmére és a magasabb szintű védelem biztosítására”.

4 Ezen irányelv 1. cikkének (1) és (2) bekezdése előírja:

„(1) Ennek az irányelvnek a célja munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetése.

(2) E célból az irányelv a foglalkozási kockázatok megelőzését, a biztonság és az egészség védelmét, a kockázati és baleseti tényezők kiküszöbölését, a munkavállalók és képviselőik nemzeti jogszabályoknak, illetve gyakorlatnak megfelelő tájékoztatását, a velük folytatott konzultációt, kiegyensúlyozott részvételüket és oktatásukat érintő általános elveket, továbbá általános iránymutatásokat tartalmaz az említett elvek végrehajtására.”

5 Az említett irányelv 4. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a munkáltatókat, a munkavállalókat és a munkavállalók képviselőit az ezen irányelv végrehajtásához szükséges jogszabályoknak vessék alá.”

6 Ugyanezen irányelv „Általános rendelkezések” címet viselő 5. cikke az (1) bekezdésében a következőképpen rendelkezik:

„A munkáltató kötelezettsége a munkavállalók biztonságának és egészségvédelmének biztosítása minden, a munkával kapcsolatos szempontból.”

A román jog

A büntető törvénykönyv és a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv

7 A Codul penal (büntető törvénykönyv) „A jogszabályban előírt munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi intézkedések be nem tartása” című 350. cikke a következőket írja elő:

„(1) Hat hónaptól három évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő, ha a munkahelyi biztonságra és egészségvédelemre vonatkozóan előírt kötelezettségek és intézkedések bármely személy általi be nem tartása munkahelyi baleset vagy foglalkozási megbetegedés közvetlen veszélyét idézi elő.

[…]

(3) Az (1) és (2) bekezdésben említett cselekmények gondatlan elkövetés esetén három hónaptól egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendők.”

8 E törvénykönyvnek a „Gondatlanságból elkövetett emberölés” című 192. cikke a (2) bekezdésében előírja:

„Az a gondatlanságból elkövetett emberölés, amely valamely szakma vagy foglalkozás gyakorlásához, vagy meghatározott tevékenység folytatásához szükséges jogszabályi rendelkezések vagy óvintézkedések be nem tartásából ered, két évtől hét évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Amennyiben a jogszabályi rendelkezések vagy óvintézkedések megsértése önmagában bűncselekménynek minősül, a halmazatra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.”

9 A Codul de procedură penală (a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv) 52. cikke az (1) és a (2) bekezdésében előírja:

„(1) A büntetőbíróság hatáskörrel rendelkezik az ügy elbírálását megelőző bármely kérdés elbírálására, még akkor is, ha ez a kérdés jellegénél fogva egy másik bíróság hatáskörébe tartozik, kivéve azokat a helyzeteket, amelyekben nem az igazságügyi hatóságok rendelkeznek hatáskörrel.

(2) Az előzetes kérdést a büntetőbíróság bírálja el az azon tárgykörre vonatkozó szabályokkal és bizonyítási eszközökkel összhangban, amelyhez ez a kérdés tartozik.”

A munkahelyi biztonságról és egészségvédelemről szóló törvény

10 A 89/391 irányelvet átültető 2006. július 14-i Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă (a munkahelyi biztonságról és egészségvédelemről szóló 319/2006. sz. törvény) (*Monitorul Oficial al României*, I. rész, 2006. július 26-i 646. szám) (a továbbiakban: a munkahelyi biztonságról és egészségvédelemről szóló törvény) 5. cikke előírja:

„E törvény alkalmazásában:

[…]

g) munkahelyi baleset: súlyos testi sérülés, valamint olyan heveny szakmai egészségkárosodás, amely a munkavégzés vagy a szolgálati feladatok teljesítése során következik be, és amely legalább 3 naptári napig tartó, átmeneti munkaképtelenséget, rokkantságot vagy halált okoz;

[…]”

11 E törvény 20. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„A munkáltatónak biztosítania kell, hogy minden munkavállaló kellő és megfelelő munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi képzésben részesüljön, különösen a munkahelyére és a munkakörére vonatkozó tájékoztatás és utasítások formájában:

[…]

b) munkahelyváltás […] esetén;

[…]”

12 Az említett törvény 22. cikkének szövege a következő:

„A munkavállaló munkáját képzésének és felkészülésének, valamint a munkáltatótól kapott utasításoknak megfelelően oly módon végzi, hogy ne tegye ki magát, illetve a munkája során végzett tevékenysége vagy mulasztása által esetlegesen érintett egyéb személyeket baleset vagy foglalkozási megbetegedés kockázatának.”

13 Ugyanezen törvény 29. cikkének (1) bekezdése szerint a területi munkaügyi felügyeletek vizsgálatot folytatnak többek között a sértett halálát okozó esemény esetében. E törvény 29. cikkének (2) bekezdése szerint a vizsgálat eredményét jegyzőkönyvben rögzítik.

Biztonsági és egészségvédelmi minimumkövetelmények

14 A 2006. augusztus 30-i Hotărârea Guvernului nr. 1146/2006 (1146/2006. sz. kormányhatározat) által bevezetett cerințele minime de securitate și sănătate pentru utilizarea în muncă de către lucrători a echipamentelor de muncă (a munkaeszközök munkavállalók általi használatával kapcsolatos biztonsági és egészségvédelmi minimumkövetelmények) (*Monitorul Oficial al României*, I. rész, 2006. október 3-i 815. szám) az alábbi részeket tartalmazza:

„3.3.2.1. Az elektromos berendezésekben és munkaeszközökben a közvetlen érintkezéssel előidézett áramütés elleni védelmet műszaki intézkedések biztosítják, amelyeket szervezeti intézkedések egészítenek ki. […]

3.3.2.3. A közvetlen érintkezéssel előidézett áramütés elleni védelmet a következő szervezeti intézkedések biztosítják:

a) az elektromos berendezésekkel kapcsolatos beavatkozásokat (hibaelhárítás, javítások, bekötések stb.) kizárólag a szóban forgó munkákra szakképesítéssel és engedéllyel rendelkező, képzett villanyszerelők végezhetik;

b) a beavatkozásokat munkamegrendelés alapján kell végrehajtani;

[…]

e) az elektromos berendezéseket érintő minden egyes beavatkozásra munkautasításokat kell rögzíteni;

3.3.2.4. A villamos energiát használó berendezéseken, gépeken, munkaeszközökön és készülékeken történő beavatkozások csak a következő munkamegrendelések alapján engedélyezhetők:

[…]

d) szóbeli utasítások (DV);

[…]

3.3.23.1. Olyan elektromos berendezések vagy munkaeszközök esetében, amelyeken a munkálatokat feszültség alatt vagy feszültségmentesen végzik, elektromos szigetelő védőeszközöket kell használni. […]

3.3.23.4. Az elektromos berendezések és munkaeszközök feszültségmentes munkálatait a feszültség alatt történő munkavégzésre engedéllyel rendelkező személyzetnek kell végeznie.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

15 2017. szeptember 5-én az SC Energotehnica SRL Sibiu (a továbbiakban: Energotehnica) villanyszerelő alkalmazottja egy gazdaságban található alacsony feszültségű pózna kültéri lámpatestén végzett beavatkozás során áramütés következtében elhalálozott.

16 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy MG-t, aki szintén az Energotehnica alkalmazottja volt, bízták meg a munkaszervezéssel, a személyzet képzésével, valamint a munkabiztonsági elemek és védőeszközök biztosítására irányuló intézkedések elfogadásával.

17 A halálesetet követően az alapügyben szóban forgó eseménnyel kapcsolatban kétféle eljárást folytattak le, egyrészt az Inspecția Muncii (munkaügyi felügyelet, Románia) által az Energotehnicával szemben lefolytatott közigazgatási vizsgálati eljárást, másrészt MG ellen a jogszabályban előírt munkahelyi biztonsági intézkedések be nem tartása és gondatlan emberölés miatt indított büntetőeljárást.

18 Ami egyrészt a közigazgatási vizsgálatot illeti, a munkaügyi felügyelet a 2019. szeptember 9-i vizsgálati jegyzőkönyvben a nemzeti szabályozás értelmében vett „munkahelyi balesetet” állapított meg.

19 Az Energotehnica közigazgatási pert indított a Tribunalul Sibiu (nagyszebeni törvényszék, Románia) előtt, amelyben e jegyzőkönyv megsemmisítését kérte.

20 2021. február 10-i ítéletével e bíróság részben megsemmisítette az említett jegyzőkönyvet, és a munkaügyi felügyelet által elfogadott minősítéssel ellentétben azt állapította meg, hogy az alapügyben szóban forgó esemény nem minősül „munkahelyi balesetnek”.

21 A munkaügyi felügyelet által ezen ítélettel szemben benyújtott fellebbezést a Curtea de Apel Alba Iulia (gyulafehérvári ítélőtábla, Románia) a 2021. június 14-i ítéletével elutasította.

22 Másrészt, ami az MG ellen indított büntetőeljárást illeti, az utóbbit a Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea (a rupeai elsőfokú bíróság mellett működő ügyészség, Románia) 2020. július 31-i vádirata értelmében a Judecătoria Rupea (rupeai elsőfokú bíróság, Románia) elé utalták.

23 Vádiratában ezen ügyészség úgy érvel, hogy 2017. szeptember 5-én 18 óra körül MG utasítást adott a sértett részére a szóban forgó lámpatesten történő beavatkozás anélkül való elvégzésére, hogy meghozták volna a munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági intézkedéseket, azaz engedéllyel rendelkező és MG felügyelete alatt álló személy által történő beavatkozás nélkül. Így a sértett e beavatkozást az áramellátás kikapcsolása és elektromos szigetelő védőkesztyű használata nélkül végezte el.

24 A sértett jogutódjai e bíróság előtt magánfélként perbe léptek MG-vel és az MG-ért polgári jogi felelősséggel tartozó Energotehnicával szemben is kérték az okozott káruk megtérítéséért.

25 2021. december 24-i ítéletében a Judecătoria Rupea (rupeai elsőfokú bíróság) felmentette MG-t a büntetőeljárás alól és elutasította a sértett jogutódjai által indított polgári jogi keresetet. E bíróság megállapította egyrészt, hogy észszerű kétség áll fenn a tekintetben, hogy MG munkautasítást adott a sértett részére, és hogy másrészt az alapügyben szóban forgó esemény a munkaidő végét követően következett be, így nem minősülhet munkahelyi balesetnek.

26 A rupeai elsőfokú bíróság mellett működő ügyészség és a sértett jogutódjai fellebbezést nyújtottak be ezen ítélettel szemben a Curtea de Apel Brașovhoz (brassói ítélőtábla, Románia), azaz a kérdést előterjesztő bírósághoz.

27 E bíróság rámutat arra, hogy a Curtea Constituțională (alkotmánybíróság, Románia) ítélkezési gyakorlatának fényében értelmezett román jognak megfelelően a közigazgatási bíróság határozata, mivel jogerőre emelkedett, kötelező a büntetőbíróságra nézve. A kérdést előterjesztő bíróság ugyanis pontosítja, hogy az a kérdés, hogy a sértett halálát okozó esemény a munkahelyi biztonságról és egészségvédelemről szóló törvény értelmében vett „munkahelyi balesetnek" minősül-e, a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 52. cikke értelmében vett előzetes kérdésnek minősül.

28 E tekintetben e bíróság hangsúlyozza, hogy a Curtea Constituțională (alkotmánybíróság) 2021. február 17-i határozatával az ilyen előzetes kérdéseket eldöntő (tág értelemben vett) polgári jogi ítéletek jogerejét abszolút jellegűnek ismerte el.

29 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy következésképpen kötik őt a közigazgatási bíróság megállapításai, amely bíróság elutasította, hogy az alapügyben szóban forgó eseményt a román jog értelmében vett „munkahelyi balesetnek" minősítse.

30 Márpedig az ilyen minősítéshez fűződő jogerő megakadályozza őt abban, hogy az eljárás alá vont felek büntetőjogi vagy polgári jogi felelősségéről határozzon, mivel az említett minősítés azon bűncselekmény alkotóeleme, amelyről határoznia kell.

31 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság hozzáteszi, hogy a büntetőeljárásban a közigazgatási bíróság előtt nem hallgatták meg a magánfeleket, mivel a közigazgatási eljárás csak az Energotehnica és a munkaügyi felügyelőség között folyt.

32 A büntetőjogi vagy polgári jogi felelősség megállapításáról történő határozathozatal ilyen lehetetlensége, noha a két eljárásban meghallgatott felek nem azonosak, sértené a munkáltató felelősségének és a munkavállalók védelmének a 89/391 irányelvnek a Charta 31. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 1. cikkének (1) és (2) bekezdésében, valamint 5. cikkének (1) bekezdésében rögzített elvét.

33 E körülmények között a Curtea de Apel Brașov (brassói ítélőtábla) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Ellentétes-e a munkavállalók védelmének és a munkáltató felelősségének – a [munkahelyi biztonságról és egészségvédelemről szóló] törvény révén a nemzeti jogba átültetett [89/391 irányelv] [Charta] 31. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 1. cikkének (1) és (2) bekezdésében, valamint 5. cikkének (1) bekezdésében rögzített – elvével az alapeljárásban alkalmazandóhoz hasonló olyan, a nemzeti alkotmánybíróság határozatával [értelmezett] szabályozás, amelynek értelmében a közigazgatási bíróság – a munkáltató kérelmére, a kizárólag az állami közigazgatási szerv részvételével folyó kontradiktórius eljárásba – jogerősen úgy határozhat, hogy nem minősít az irányelv értelmében vett munkahelyi balesetnek valamely eseményt, ezáltal megakadályozhatja, hogy a büntetőbíróság – amelynek eljárását a felelős munkavállalóval szemben előterjesztett vádirattal az ügyész és a munkáltatóval mint a büntetőeljárásban a polgári jog szerint felelős személlyel és annak e tekintetben felelős alkalmazottjával szemben előterjesztett polgári keresettel a magánfél is kezdeményezi – a szóban forgó esemény munkahelyi balesetnek való minősítését illetően eltérő határozatot hozzon, ami a végleges közigazgatási ítélet jogerejére figyelemmel a büntetőeljárás tárgyát képező bűncselekmények tényállási elemét foglalja magában (amelynek hiányában nem ismerhető el büntetőjogi felelősség vagy a büntetőjogi felelősség mellett polgári jogi felelősség)?

2) [Az első kérdésre adandó] igenlő válasz esetén úgy kell-e értelmezni az uniós jog elsőbbségének elvét, hogy azzal ellentétes az a nemzeti szabály vagy gyakorlat, amelynek alapján a rendes nemzeti bíróságokat kötik a nemzeti alkotmánybíróság határozatai, és emiatt nem mellőzhetik hivatalból az ilyen határozatokból eredő ítélkezési gyakorlat alkalmazását – különben fegyelmi vétséget követnek el –, még akkor sem, ha a Bíróság ítéletére tekintettel úgy ítélik meg, hogy az ilyen ítélkezési gyakorlat ellentétes a nemzeti jogba a [munkahelyi biztonságról és egészségvédelemről szóló törvény] révén átültetett [89/391] irányelv [Charta] 31. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 1. cikkének (1) és (2) bekezdésével, valamint 5. cikkének (1) bekezdésével?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az elfogadhatóságról

34 Az olasz kormány szerint az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatatlanok.

35 E tekintetben, ami az első kérdést illeti, e kormány előadja, hogy a kérdést előterjesztő bírósághoz olyan eljárás keretében nyújtottak be fellebbezést, amely valamely munkavállaló, nem pedig valamely munkáltató büntetőjogi felelősségének megállapítására irányul, az előbbi ugyanis a büntetőügyben csak polgári jogi értelemben felelős félnek minősül. Márpedig a 89/391 irányelv csak a munkáltatókat terhelő azon kötelezettségeket, hogy minden, a munkával kapcsolatos szempontból biztosítsák a munkavállalók biztonságát és egészségvédelmét, valamint e kötelezettség be nem tartása esetén a munkáltatók felelősségét írja elő. Következésképpen a jogviszony, amelyről a kérdést előterjesztő bíróságnak határoznia kell, nem tartozik ezen irányelv tárgyi hatálya alá. E körülmények között az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés elfogadható.

36 Ami a második kérdést illeti, a román kormány úgy érvel, hogy az nem rendelkezik önálló jelleggel, mivel az első kérdésre adott választól függ, így azt mint elfogadhatatlant szintén el kellene utasítani.

37 E tekintetben először is emlékeztetni kell arra, hogy kizárólag az alapügyben eljáró nemzeti bíróság feladata az előzetes döntéshozatal szükségességének és az általa a Bíróság elé terjesztett kérdések relevanciájának értékelése, amelyek relevanciáját vélelmezni kell. A Bíróság tehát főszabály szerint köteles határozatot hozni, ha a feltett kérdés az uniós jog valamely szabályának értelmezésére vagy érvényességére vonatkozik, kivéve ha a kért értelmezés nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs a jogvita tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy e kérdésre célravezető választ adhasson (2024. február 22-i Unedic ítélet, C-125/23, EU:C:2024:163, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

38 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a sértett jogutódjai magánfélként perbe léptek a büntetőbíróság előtt, és mind a vádlottal, mind a munkáltatóval szemben kérték a káruk megtérítését. Ennélfogva nem állapítható meg, hogy az alapeljárás nem érinti a munkáltatót, és hogy az első kérdés által felvetett probléma hipotetikus jellegű. Egyébiránt az a kérdés, hogy az uniós joggal ellentétes-e az, hogy valamely közigazgatási bíróság a büntetőbíróságra nézve kötelező jelleggel valamely esemény román jog értelmében vett „munkahelyi balesetnek” minősítéséről határozzon, döntő jelentőségű a kérdést előterjesztő bíróság előtti eljárás kimenetele szempontjából.

39 Következésképpen az előterjesztett kérdések elfogadhatók.

Az ügy érdeméről

Az első kérdésről

40 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 89/391 irányelvnek a Charta 31. cikkével és a tényleges érvényesülés elvével összefüggésben értelmezett 1. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint 5. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes valamely tagállamnak az e tagállam alkotmánybírósága által értelmezett azon szabályozása, amely szerint a közigazgatási bíróság valamely esemény „munkahelyi balesetnek” minősítésére vonatkozó jogerős ítélete a büntetőbíróság előtt ítélt dolognak minősül, amennyiben e szabályozás az ilyen munkahelyi baleset fennállására vonatkozó eljárások egyikében sem teszi lehetővé az ezen eseményt elszenvedő munkavállaló jogutódjainak meghallgatását.

41 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a nemzeti bíróságok és a Bíróság között az EUMSZ 267. cikkel bevezetett együttműködési eljárás keretében a Bíróság feladata, hogy a nemzeti bíróságnak az előtte folyamatban lévő ügy eldöntéséhez hasznos választ adjon (2024. június 13-i Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Bydgoszczy [Tényleges energiadíj] ítélet, C-266/23, EU:C:2024:506, 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

42 Ehhez a Bíróság a nemzeti bíróság által szolgáltatott információk összessége, és különösen az előzetes döntéshozatalra utalás indokolása alapján meghatározhatja az uniós jog azon elemeit, amelyeknek az értelmezése az alapeljárás tárgyára figyelemmel szükséges. A Bíróság továbbá arra kényszerülhet, hogy olyan uniós jogi normákat vegyen figyelembe, amelyekre a nemzeti bíróság a kérdése megfogalmazásában nem hivatkozott (2024. április 25-i PAN Europe [Closer] ítélet, C-308/22, EU:C:2024:350, 86. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

43 Így a jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a Charta 47. cikkében biztosított hatékony bírói jogvédelemhez való jog az előterjesztett kérdések megválaszolása szempontjából is releváns.

44 A 89/391 irányelvet illetően az 1. cikkének az ezen irányelv tizedik preambulumbekezdésével összefüggésben értelmezett (1) bekezdéséből kitűnik, hogy annak célja a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző megelőző intézkedések bevezetése a magasabb szintű védelem biztosítása érdekében.

45 Az említett irányelv, amint azt 1. cikkének (2) bekezdése pontosítja, tartalmazza többek között a foglalkozási kockázatok megelőzésére, a biztonság és az egészség védelmére, a kockázati és baleseti tényezők kiküszöbölésére vonatkozó általános elveket, valamint ezen elvek végrehajtásának általános irányvonalait.

46 Egyébiránt a 89/391 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy a munkáltató köteles biztosítani a munkavállalók biztonságát és egészségvédelmét minden, a munkával kapcsolatos szempontból.

47 Amint azt a Bíróság a 2007. június 14-i Bizottság kontra Egyesült Királyság ítélet (C-127/05, EU:C:2007:338) 41. pontjában pontosította, ez a rendelkezés a munkavállalót arra kötelezi, hogy biztonságos munkakörülményeket biztosítson a munkavállalók részére, amely kötelezettség tartalmát ezen irányelv 6–12. cikke, valamint számos egyedi irányelv pontosítja, amelyek bizonyos termelési ágazatokban elfogadandó megelőző intézkedéseket írnak elő.

48 A Bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy az említett rendelkezés csak a munkáltatót terhelő általános biztonsági kötelezettség megállapítására szorítkozik, anélkül hogy e felelősség bármilyen formájáról szót ejtene (2007. június 14-i Bizottság kontra Egyesült Királyság ítélet, C-127/05, EU:C:2007:338, 42. pont).

49 Következésképpen, amint arra a főtanácsnok indítványának 39. pontjában rámutatott, és amint azt az Európai Bizottság állítja, bár a 89/391 irányelv a munkáltató felelősségének elvére hivatkozik, és a munkavállalók biztonságának és egészségének minden, a munkával kapcsolatos szempontból való védelmével kapcsolatos általános jellegű kötelezettségeket állapít meg, nem tartalmaz semmilyen különös rendelkezést az e kötelezettségeknek eleget nem tévő munkáltató felelősségének megállapítására irányuló keresetek eljárási szabályaira vonatkozóan.

50 Hasonlóképpen, a Charta 31. cikke, amelyre a kérdést előterjesztő bíróság ezen előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésében hivatkozik, az (1) bekezdésében előírja, hogy „[m]inden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez”, és nem tartalmaz pontosításokat azon jogorvoslatok vonatkozásában, amelyeket abban az esetben kell igénybe venni, ha a munkavállalók biztonságának és egészségének védelme nem biztosított.

51 Mivel az uniós jog nem harmonizálja a 89/391 irányelv 4. cikkének (1) bekezdésében és 5. cikkének (1) bekezdésében foglalt követelmények be nem tartása esetén a munkáltató felelősségének megállapítására alkalmazandó eljárásokat, ezen eljárások az egyes tagállamok belső jogrendjébe tartoznak ez utóbbiak eljárási autonómiájának elve értelmében, azzal a feltétellel azonban, hogy nem lehetnek kedvezőtlenebbek a belső jog hatálya alá tartozó hasonló jellegű esetekre vonatkozókhoz képest (az egyenértékűség elve), és nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé az uniós jog által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve) (lásd analógia útján: 2024. április 11-i Air Europa Líneas Aéreas ítélet, C-173/23, EU:C:2024:295, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

52 Egyébiránt a Bíróság akként határozott, hogy a tárgykörre vonatkozó uniós szabályozás hiányában a jogerő elve megvalósításának módjai is a tagállamok eljárási autonómiájának elve alapján azok belső jogrendjébe tartoznak, tiszteletben tartva azonban az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét (2018. október 24-i XC és társai ítélet, C-234/17, EU:C:2018:853, 21. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

53 Különösen, amikor a tagállamok meghatározzák az azon jogorvoslatokra vonatkozó eljárási szabályokat, amelyek a 89/391 irányelvvel biztosított jogok védelmének garantálására irányulnak, biztosítaniuk kell a Charta 47. cikkében szereplő, hatékony jogorvoslathoz és pártatlan bírósági eljáráshoz való jog tiszteletben tartását, amely a hatékony bírói jogvédelem elvének megerősítését képezi. Így a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az ezen irányelvben előírt kötelezettségek megsértése okán fennálló jogorvoslatok gyakorlásának konkrét módjai ne érintsék aránytalanul a Charta 47. cikkében említett, a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz való jogot (lásd analógia útján: 2023. január 12-i Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság ítélet, C-132/21, EU:C:2023:2, 50. és 51. pont).

54 E jog különböző elemekből tevődik össze, amelyek között szerepel többek között a meghallgatáshoz való jog. E tekintetben a Bíróság már úgy ítélte meg, hogy sértené a hatékony bírósági jogorvoslathoz való alapvető jogot, ha valamely bírósági határozat olyan tényeken vagy iratokon alapulna, amelyekről maguk a felek vagy a felek valamelyike nem szerezhetett tudomást, és amelyekről ezáltal álláspontjukat sem adhatták elő (lásd ebben az értelemben: 2024. április 25-i NW és PQ [Minősített információk] ítélet, C-420/22 és C-528/22, EU:C:2024:344, 106. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

55 Márpedig, amennyiben a büntetőbíróságot a vádlottnak felrótt cselekményekből eredő polgári jogi felelősség tárgyában hívják fel, sérülne az ilyen felelősséget érvényesítő felek meghallgatáshoz való joga, ha lehetetlen lenne számukra, hogy állást foglaljanak az említett felelősség megállapításához szükséges feltételről azelőtt, hogy az eljáró bíróság e feltételt jogerősen elbírálná. Ebben az esetben ugyanis nem érvényesülne hatékonyan az a tény, hogy e felek bíróság előtt állást foglalhatnak a munkáltató felelősségével kapcsolatban.

56 Ez lenne a helyzet abban az esetben, ha az ilyen feltételt illetően követendő megoldásról az e felelősség megállapítására hivatott bíróságot kötelező határozat útján egy másik olyan bíróság döntene, amely előtt a felek nem jelenhettek meg, vagy legalábbis nem volt tényleges lehetőségük arra, hogy előterjesszék érveiket.

57 Ezzel szemben, amennyiben a felek rendelkeztek ilyen jogokkal, és különösen ténylegesen előadhatták érveiket, nem bír jelentőséggel az a tény, hogy nem éltek e jogukkal.

58 A jelen ügyben a nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a büntető bíróság előtti eljárásban a sértett magánfélként szereplő jogutódjai jogosultak voltak-e arra, hogy a közigazgatási bíróság előtt meghallgassák őket, különösen az alapügyben szóban forgó esemény „munkahelyi balesetnek” való minősítését illetően.

59 A fentiekre tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 89/391 irányelvnek a tényleges érvényesülés elvével és a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett 1. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint 5. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes valamely tagállamnak az e tagállam alkotmánybírósága által értelmezett azon szabályozása, amely szerint a közigazgatási bíróság valamely esemény „munkahelyi balesetnek” minősítésére vonatkozó jogerős ítélete a vádlottnak felrótt cselekményekből eredő polgári jogi felelősség megállapítására hivatott büntetőbíróság előtt ítélt dolognak minősül, amennyiben e szabályozás az ilyen munkahelyi baleset fennállására vonatkozó eljárások egyikében sem teszi lehetővé az ezen eseményt elszenvedő munkavállaló jogutódjainak meghallgatását.

A második kérdésről

60 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az uniós jog elsőbbségének elvét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes valamely tagállam azon szabályozása, amelynek értelmében a nemzeti rendes bíróságok a tagjaikkal szemben indított fegyelmi eljárás terhe mellett mellőzhetik csak hivatalból az e tagállam alkotmánybírósága határozatainak alkalmazását, jóllehet e bíróságok a Bíróság által adott értelmezésre tekintettel úgy vélik, hogy e határozatok sértik a jogalanyok 89/391 irányelvből eredő jogait.

61 Először is meg kell állapítani, hogy annak a nemzeti bíróságnak, amely korábban már élt az EUMSZ 267. cikk második bekezdésében részére biztosított lehetőséggel, adott esetben figyelmen kívül kell hagynia a felsőbb szintű nemzeti bíróság megállapításait, ha úgy ítéli meg,

hogy a Bíróság által adott értelmezésre figyelemmel azok nem felelnek meg az uniós jognak, adott esetben eltekintve az őt arra kötelező nemzeti szabály alkalmazásától, hogy feleljen meg e felsőbb szintű bíróság határozatainak (2022. február 22-i RS [Az alkotmánybíróság ítéleteinek hatása] ítélet, C-430/21, EU:C:2022:99, 75. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

62 E tekintetben ez a megoldás alkalmazandó akkor is, amikor valamely rendes bíróságot a nemzeti eljárásjog szabálya alapján a nemzeti alkotmánybíróság olyan határozata köti, amelyet az uniós joggal ellentétesnek tart (lásd e tekintetben: 2022. február 22-i RS [Az alkotmánybíróság ítéleteinek hatása] ítélet, C-430/21, EU:C:2022:99, 76. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

63 Ezzel összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy az uniós joggal összhangban álló értelmezés elve megköveteli, hogy a nemzeti bíróságok hatáskörük keretei között tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy a belső jog egészére tekintettel és a belső jogban elismert értelmezési módszerek alkalmazásával biztosítsák a szóban forgó irányelv teljes érvényesülését, és annak céljával összhangban álló eredményre jussanak. Az ilyen értelmezés követelménye többek között a nemzeti bíróságok azon kötelezettségével jár, hogy adott esetben módosítaniuk kell az állandó ítélkezési gyakorlatot, amennyiben az a belső jognak valamely irányelv céljaival összeegyeztethetetlen értelmezésén alapul (2018. november 6-i Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften ítélet, C-684/16, EU:C:2018:874, 59. és 60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

64 A nemzeti bíró esetleges fegyelmi felelősségének megállapítását illetően a Bíróság megállapította, hogy az uniós joggal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás vagy gyakorlat, amely szerint a nemzeti alkotmánybíróság határozatainak a nemzeti rendes bíróságok bírái általi bármilyen figyelmen kívül hagyása megalapozhatja e bírák fegyelmi felelősségét (lásd e tekintetben: 2022. február 22-i RS [Az alkotmánybíróság ítéleteinek hatása] ítélet, C-430/21, EU:C:2022:99, 87. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

65 Kétségtelen ugyanis, hogy ami a rendes bírákat a nemzeti alkotmánybíróság határozatainak figyelmen kívül hagyása esetén esetlegesen terhelő fegyelmi felelősséget illeti, a bíróságok függetlenségének védelme többek között nem járhat azzal a következménnyel, hogy teljes mértékben kizárja, hogy e bírák fegyelmi felelőssége bizonyos egészen kivételes esetekben az általuk elfogadott olyan határozatokból eredhessen, mint a bírák súlyos és teljes mértékben nem kimenthető magatartása (lásd ebben az értelemben: 2022. február 22-i RS [Az alkotmánybíróság ítéleteinek hatása] ítélet, C-430/21, EU:C:2022:99, 83. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

66 Mindazonáltal e függetlenség megőrzése érdekében alapvető fontosságúnak tűnik, hogy az említett rendes bíráknak ne kelljen fegyelmi eljárással, illetve szankciókkal számolniuk amiatt, hogy az EUMSZ 267. cikk alapján éltek a Bírósághoz fordulás kizárólagos hatáskörükbe tartozó lehetőségével (lásd e tekintetben: 2022. február 22-i RS [Az alkotmánybíróság ítéleteinek hatása] ítélet, C-430/21, EU:C:2022:99, 83–85. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

67 A fenti megfontolásokra tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy az uniós jog elsőbbségének elvét úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes valamely tagállam azon szabályozása, amelynek értelmében a nemzeti rendes bíróságok a tagjaikkal szemben indított fegyelmi eljárás terhe mellett mellőzhetik csak hivatalból az e tagállam alkotmánybírósága határozatainak alkalmazását, jóllehet e bíróságok a Bíróság által adott értelmezésre tekintettel úgy vélik, hogy e határozatok sértik a jogalanyok 89/391 irányelvből eredő jogait.

A költségekről

68 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

1) A munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről szóló, 1989. június 12-i 89/391/EGK tanácsi irányelvnek a tényleges érvényesülés elvével és az Európai Unió Alapjogi Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett 1. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint 5. cikkének (1) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

azokkal ellentétes valamely tagállamnak az e tagállam alkotmánybírósága által értelmezett azon szabályozása, amely szerint a közigazgatási bíróság valamely esemény „munkahelyi balesetnek” minősítésére vonatkozó jogerős ítélete a vádlottnak felrótt cselekményekből eredő polgári jogi felelősség megállapítására hivatott büntetőbíróság előtt ítélt dolognak minősül, amennyiben e szabályozás az ilyen munkahelyi baleset fennállására vonatkozó eljárások egyikében sem teszi lehetővé az ezen eseményt elszenvedő munkavállaló jogutódjainak meghallgatását.

2) Az uniós jog elsőbbségét

a következőképpen kell értelmezni:

azzal ellentétes valamely tagállam azon szabályozása, amelynek értelmében a nemzeti rendes bíróságok a tagjaikkal szemben indított fegyelmi eljárás terhe mellett mellőzhetik csak hivatalból e tagállam alkotmánybírósága határozatainak alkalmazását, jóllehet e bíróságok a Bíróság által adott értelmezésre tekintettel úgy vélik, hogy e határozatok sértik a jogalanyok 89/391 irányelvből eredő jogait.

Aláírások